

בבית של המלך

תשרי
תשע"ה

עלון חיזוק לנשים בענייני בית הכנסת

בבית אלוקים נהלך ברגש

במשך הדורות בעם ישראל, היו רבנים שגדרו גדר, שנשים לא תבואנה לבתי כנסיות. גם מצד שמכשילות את עצמן, שמדברות דברים בטלים בבית הכנסת, וגם מפני שמכשילות את האנשים בראיות אסורות. כנגדם, הרבה מגדולי הדורות חלקו עליהם, וסברו שנשים יכולות לבא לבית הכנסת, וכמו שבמעמד הר סיני עמדו אנשים נשים וטף וקיבלו את התורה, כך גם בבית הכנסת יכולים לבוא נשים להתפלל ולשמוע קריאת התורה. גם בבית המקדש לא נפקד מקומן של הנשים, שהרי היתה שם 'עזרת נשים'. אבל, כל זה צריך בזהירות יתירה על הצניעות. "ותיקון גדול עשו שם", שבנו בבית המקדש גוזזטרה, והנשים צפו ממנה על שמחת בית השואבה.

עזרת הנשים לא נסגרו, אדרבה, נשים באות ומתפללות, ואשרי הזוכה לכך. אבל נשים באות לבית הכנסת גם בזמנים שאינם זמני 'תפילה'. בשמחת בית השואבה, בשמחת תורה, ב'קידושיים' ובשמחות, והגדר נפרץ לגמרי. "מה בישראל לראש השנה?", "איפה קנית את הבגד הזה?", "את מי את מארחת בחג?". מלבד הנשים המצליחות לעמוד ולהביט מעבר למחיצה, עזרת הנשים הופכת לכמין חצר / גינה שכונתית ומפגש חבירות, ושוכחים שמאז שחרב בית המקדש השכינה נמצאת בבתי כנסיות (ולדעת רוב הפוסקים גם לעזרת נשים יש דין בית כנסת), "וכבוד ה' מלא את הבית" (דברי הימים ב, ז), ומזולזלים בכבוד המלך. וכבר כתב הפרי מגדים שאפילו שיחה שהיא לצורך פרנסה, אסורה בבית הכנסת, וק"ו דיבורים בטלים או דיבורים אסורים. **ואינו דומה החוטא בינו לבין עצמו, לחוטא בפלטרין של מלך, לפני המלך**" (משנה ברורה קנא סק"ב).

סיפר האדמו"ר בעל היפני נמחם מגור, שע"י השגחת הקב"ה נסתובב שראה ספר של גוי אחד שישב בבית האסורים בארה"ב, ומספר אותו גוי שהיה לו רצון עז לשוחח עם נשיא ארה"ב, ולכן קפץ על כמה גדרות ועבר כמה מכשולות עד שבסופו של דבר עמד פנים אל פנים מול הנשיא, ואף שוחח עמו כמה דקות. מובן, שמיד תוך כדי כך, תפסוהו שומרי הנשיא וכלאוהו בבית האסורים, למשך חצי שנה, ועבר שם חקירות מפרכות ויסורים גדולים. לבסוף, כשיצא מבית האסורים, אמר אותו גוי, אכן נאסרתי וסבלתי הרבה, אך כל זה היה שווה, כיון שהצלחתי לדבר כמה דקות עם הנשיא. סיים האדמו"ר, את זה אומר גוי, ומה נאמר לנו הבאים להתפלל לפני מלך מלכי המלכים? ידוע ומפורסם שאצל מלכי אומות העולם, (אלה שהיו להם כח ושליטה מוחלטת על בני עמם, לא כהנשיאים בזמננו, שאין להם כח ושליטה על נתיניהם בגלל חוקי הדמוקרטיה), הבאים לפני המלך היו עומדים ברתת ובזיע, שכן בחוסר התנהגות מתאימה לארמון המלך, היה המלך גוזר על האדם מיתה ברגע אחד. ואנו, בני אברהם יצחק ויעקב, בני מלך מלכי המלכים, שנותן לנו בכל רגע ורגע את החיים שלנו ושל כל משפחתנו, הורינו אחינו ילדינו נכדינו וכל הסובבים אותנו, שנותן לנו את הפרנסה והדחוקות, נותן לנו את ההצלחות והכשלונות, השמחות והאכזבות, לא נתנהג בביתו כמו שצריך להתנהג שם?! ושכינה צועקת, אם אב אני, היכן כבודי, ואם אדונים אני, היכן מוראי?!

בבתיים רבים, באים חברים לשחק עם הילדים. פעם אמרה אמה אחת, כשאני רואה את החברים שבאים לשחק עם ילדי, אני קולטת מיד איזה חינוך הוא קיבל. אני רואה איך הוא מדבר או מבקש משחק או ממתק, אני רואה אם הוא שובר צעצועים או קורע ספרים, אני רואה אם הוא מחזיר למקום מה שהוציא ממדף המשחקים / הספרים. (ויש אמהות שאכן אומרות לילדיהן, אל תזמין את החבר הזה יותר, הוא מזיק ומקלקל). האם האמה הזאת חכמה במיוחד? לא. כך הקב"ה טבע באשה, "שהאשה מכרת באורחים יותר מן האיש" (גמרא בברכות י" ע"ב, במעשה שבא אלישע לשונם). והנה, אשה שיש לה את החכמה ויודעת ומכרת את התנהגות האורחים שבאים בביתה, היא אינה מכרת את צורת ההתנהגות שצריך להתנהג כאשר היא אורחת, ולא בבית של משפחה או חברה, אלא בבית המלך. בבית של המלך שממנו אנו רוצים חיים טובים ובריאים ומאושרים. וחכמינו ז"ל כבר לימדונו "מאן דמישתעי בבי כנישתא, ווי לו... לית ליה חולקא באלוקי ישראל, דגרע מהימנותא דמלכא" (=מי שמדבר בבית הכנסת, אין לו חלק באלוקי ישראל, שגורע את האמונה בה', שמראה שאין השכינה שם ואינו ירא ממנה. זוהר). כן, גם בבית של מלך מלכי המלכים יש אנשים שאין להם חלק. מדבר בבית? אין לך חלק עמי.

כל אחד יכול ומוזמן לבוא לבית מלך מלכי המלכים. שם, אין שומרים, ואין מזכירות. גדול אדונו, הוא תמיד זמין, ושומע ומאזין לכל אחד ואחד בפרטות, ויש לו הכל בלי גבול, כדי לתת ולהשפיע עלינו. **אבל בל נשכח, בבית המלך מתנהגים כמו בבית של מלך.**

הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א

הגרי"י זילברשטיין סיפר בדרשה: באה אשה ושאלה אותי, שהיא משתדלת שלא לדבר בבית הכנסת כלל, ובשמחת תורה קשה מאד להתמודד עם כל הנשים המדברות מסביב, והן שכנותי ומכרותי, וכשאני עונה נראה זה כהתנשאות, מה אעשה? ולפעמים, הרבנית עצמה שואלת אותי מה שלומי וכדו'. מה עלי לעשות? והשבתי לה, שתתחזק ולא תדבר, והיא עושה מה שהאלוקים מצווה, לשמור על קדושת בתי הכנסיות ולא לדבר בהם דברים בטלים. ואדרבה, צריך להחמיר בזה ולחזק כל אשה שזוכה לדבר הגדול הזה. ואם שואלים אותה מה שלומה, יכולה לענות יפה, שהמצוות שלנו לא ניתנו לנו כדי שנהיה חמורי סבר וחמוצי פנים, אבל את התשובה עונים בקיצור ולא מרחיבים את הדיבורים על מה בישראל ומה תפירה. עכ"ל.

סיפר אברך, שהוזמן פעם אחת עם רעייתו לברית של קרובי משפחה, והברית נערכה באחד מבתי הכנסת. לאחר הברית חיפשה רעייתו את היולדת ואימה, כדי לאחל להן מזל טוב, והן לא היו בבית הכנסת, והרבה התפלאו להיכן הן הלכו. לאחר שיצאו מבית הכנסת ראו את היולדת ואימה עומדות בחוץ ומקבלות מזל טוב ומברכות חזרה. רעייתי שאלה אותן לתומה, מדוע יצאתן?, ואם היולדת השיבה בכזאת פשטות, כי אסור לדבר בבית הכנסת. ואותה אשה הרגישה באותן רגעים עד כמה שהדברים חודרים לליבה, ועשו עליה רושם כביר, שגם בעת שמחה לא מטשטשים את גבולות האסור והמותר. וב"ה ישנם נשים צדקניות שזוכות לקדש שם שמים בהליכותיהן, ואינן מדברות בבית הכנסת דברים בטלים.

הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל

התפללתי פעם באחת הישיבות בארה"ב, כשיצאתי מהתפילה, נדהמתי לראות שכל הרחבה שלפני בית המדרש מלאה בנשים ובנערות בכל הגילאים. לי עצמי זה מאוד הפריע, כי אצלנו, באופקים למשל, זה לא היה קורה. בבניית בית הכנסת של הקהילה שלנו, הושקעו המון מאמצים וגם כספים כדי שהמדרגות היורדות מעזרת הנשים תהיינה בכיוון ההפוך מהיציאה מעזרת הגברים, אבל בארה"ב שם זה לא הפריע לאף אחד. למה? כי שם בסביבה זה "מקובל".

כל לומדי הישיבה, הן בחורים והן אברכים, וכי ביציאתם מבית המדרש עליהם לראות את כל הנשים? אינני נכנס לנקודה אם יש בזה איסור או לא, אבל בודאי זהו חוסר צניעות מוחלט.

המשגיח רבי ירוחם ליבוץ זצ"ל ממיר סיפר, שכשהגיע לקלס, וזה לא היה לפני מאות שנים, הגברים הלכו בצד אחד של הרחוב והנשים בצד השני, גויס כיהודים, הם לא הרגישו מוגבלים. ובאמת גם אנחנו אם היינו חיים בקלס זו היתה תופעה רגילה עבורנו. הם חיו שם חיים שמחים ורגילים לחלוטין, כי כך היתה האווירה, כך היה מקובל שם. כי הכל תלוי במה שהורגלנו אליו, הכל תלוי בסביבה בה אנו חיים, והיא משפיעה על אורח חיינו, על אורח החשיבה שלנו, על הרגשות שלנו. על הכל. ע"כ. (נפש חיה)

סיפר הגאון רבי יחזקאל משקובסקי, שהלך לבקר חולה מבוגר בבית אבות וזיניץ. כשבא לעלות במדרגות, ראה למעלה שיש אשה זקנה הרוצה לרדת, וכשהוא התחיל לעלות, חזרה אל המסדרון. כשהגיע ללמעלה, ניגש אליה ושאל, סבתא, מדוע שבת על עקבותיך ולא ירדת במדרגות? הזקנה, שראתה שעומד לפניה רב, החליטה לענות לו ואמרה, אני לא מבינה את השאלה, אותי לימדו שכאשר בא איש ממול, הולכים הצידה, ואיך יכולתי לרדת במדרגות כשיש איש עולה מולי?!

סיים הרב משקובסקי ואמר, הביטו וראו את הנשים של הדור הקודם, לא שנים או ארבע דורות אחורה, דור אחד בלבד, גם אז הבינו שאשה לא הולכת במקום שיש אנשים. והיא לא היתה איזה רבנית, רק סתם זקנה בבית אבות...

אבל היא לא סתם זקנה...

אחת הסיבות שהיו שרצו לאסור ביאת נשים לבית הכנסת, היא תערובת האנשים ונשים הנגרמת ביציאה מבית הכנסת. וכעת שבאות הנשים, עליהן להזהר בזה מאד, שלא לעמוד בדרך לפני אנשים היוצאים מבית הכנסת, ואף לא בצדי בית הכנסת כדי להמתין לבעליהם וילדיהם, אלא יתקדמו לכיוון ביתם באופן שלא יגרום לתערובת. ומה חבל על תפילתה של אשה הנאמרת ברגש רב ובהתעלות רוחנית, שתיפסד בעבור שמכשילה אנשים אחרים ביציאה מבית הכנסת בשבתות וחגים, כשהיא לבושה במיטב מחלצותיה.

כאשר משה ובני ישראל אמרו שירה לה', יצאה מרים הנביאה עם התוף בידה, וגם כל הנשים יצאו עם תופים בידם, ואמרו שירה יחד איתם. ומדוע מרים לקחה את התוף? כדי להסוות את קולן כשהן שרות. וה' שילם למרים על כך. שבשכר ששרה עם התוף (וכך יצאו אחריה כל הנשים עם התוף), קיבלה את 'באר מרים', שנתן מים לעם ישראל במדבר. ועלינו להתבונן למה ה' נתן לה שכר 'מים'. מה יש במים.

אם נשים לב, המים נמצאים בכל דבר. כשהבנאי רוצה לבנות בנין, הוא חייב לערבב מים במלט ובחצץ, ורק כך נעשה טיט שבונים ממנו בנין. בלי מים אין בנין. כשהנגר רוצה לבנות שלחן או כסא, הוא צריך להשקות את העצים במים, ואז הם גודלים ונעשים עבים ואפשר לעשות מהם רהיטים. בלי מים אין עצים. גם החשמל שלנו מגיע ממים. שהרי החשמל לא מתחיל מהזרם שדולק במנורה בבית. כדי לייצר זרם חשמל ישנם טורבינות גדולות ליד הנהרות, והמים מסובבים את הטורבינות, וכך נוצר החשמל. גם האוכל שלנו מורכב עם חלק גדול של מים. כל המזון צומח ע"י מים, הבהמות והעופות מרוות צימאונן במים.

בכל דבר יש מים. בהכל. אבל אנחנו, לא רואים את המים. המים כשלעצמם נראים כמו דבר חלש, אבל באמת הם מרכיבים את הכל, בלעדיהם אין כלום, לא בנינים, לא רהיטים, לא חשמל, לא אוכל, ולא כלום. רק שאת המים עצמם אנחנו לא רואים.

זה בא הקב"ה לרמוז למרים. ללמד שהאשה צריכה להיות דומה למים. כשמרים ובנות ישראל שרו יחד עם כל בני ישראל, לא שמעו את קולן, כי הם הסתירו את הקול שלהם עם התופים. וכך גם מהות האשה, להיות מוסתרת. ה' נתן לבנות ישראל כח גדול מאד, שהרי בזכות הבנות ישראל נגאלו ממצרים, וגם ייגאלו בע"ה לפני ביאת המשיח, אבל עם כל זה שהאשה היא הכל, ובזכותה נעשים הרבה דברים לעם ישראל, אשה בונה ואשה הורסת, היא צריכה להיות מוסתרת ולא נראית. כמו המים. כי ברגע שהאשה מתבלטת ונראית, היא מפסידה את כל החשיבות שלה כאשה בת ישראל.

הנה עוד מעט נתחיל חומש בראשית, ונקרא שני הפטרות. הפטרת פרשת וירא, והפטרת פרשת חיי שרה. בהפטרת פרשת וירא מסופר על אלישע הנביא שהגיע אל שונם, אל בית האשה השונמית, והיא ובעלה הכינו לו עליית קיר ושם היה שלחן וכסא, מיטה ומנורה. ואלישע שואל אותה: מה נעשה לך, האם את צריכה שנדבר אל המלך או אל שר הצבא עבורך? והשונמית השיבה לו: בתוך עמי אנוכי יושבת. אינני צריכה כלום. ואז התייעץ אלישע עם גיחזי איזה טובה לגמול לשונמית, ואמר גיחזי לאלישע: אין לה בן, ובעלה זקן. ואמר אלישע לגיחזי: קרא לה. ויקרא לה, ותעמוד בפתח. ואז אלישע בירך אותה בבן. ולכאורה למה היה צריך לקרא לה, הרי הם עדיין היו מדברים איתה? התשובה היא, ברגע שגמרו לדבר איתה, ואלישע וגיחזי התחילו להתייעץ ביניהם, היא מיד עזבה את המקום.

ובהפטרת חיי שרה מסופר על בת שבע, אמא של שלמה המלך, שבאה אל בעלה דוד המלך לומר לו שאדוניהו מלך תחת אביו, והרי דוד המלך הבטיח ששלמה יהיה המלך. ומסופר שם, שבעודה מדברת עם דוד המלך, הגיע נתן הנביא לומר לו גי"כ שאדוניהו מלך. ואז אמר דוד המלך: קיראו לי לבת שבע, וקראו לה, ודוד נשבע לה ששלמה בנה הוא יהיה המלך אחריו. ולכאורה למה היה צריך לקרא לה, והרי הם עדיין מדברים על הנושא? והתשובה היא, שברגע שהגיע נתן הנביא, בת שבע מיד הלכה משם.

משני הפטרות הללו, אנו לומדים לימוד גדול איך נראית בת ישראל. שכאשר גמרה לדבר מה שהיא צריכה, וכאשר הבנים מדברים ביניהם, האשה מיד הולכת משם, והיא לא שייכת שם. האשה היא כמו מים. היא מעורבת ושייכת בכל. אבל אסור שהיא תיראה. כי כאשר היא נראית, היא מפסידה את הערך שלה כבת ישראל צנועה.